

Archeologienota Veurne Zuidstraat 43-45

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

15-11-2017

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en betreft een geplande aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning te Veurne Zuidstraat 43-45. De site is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de stad Veurne, de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem beslaat meer dan 100m² en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft bedraagt meer dan 300m². Bijgevolg dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het projectgebied bevindt zich in de West-Vlaamse stad Veurne, ten zuiden van de stadskern. Het plangebied is gelegen op de hoek van de Zuidstraat en de Peter Benoitlaan. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 425m². De site bestaat uit de gebouwen en percelen gelegen aan de Zuidstraat nrs. 43 en 45 en aan de Peter Benoitlaan nr. 1. Tussen woningen Zuidstraat 45 en Peter Benoitlaan 1 is een binnenkoer aanwezig, die van de straat wordt afgeschermd door een muur. Het noordelijke, centrale deel van het plangebied is een groenzone die bij de Zuidstraat 43 hoort. De rest van de percelen is bebouwd. Onder elke woning is een kleine kelder aanwezig.

Op het plangebied wordt een gebouw van 3 verdiepingen ontwikkeld, dat zal bestaan uit een horecazaak op het gelijkvloers en hotelkamers op de 1^{ste}, 2^{de} en 3^{de} verdieping. Het hoofdvolume van woningen Veurnestraat 43 en Peter Benoitlaan 1 blijft bewaard en wordt intern aangepast, de achterbouwen worden afgebroken. De woning Veurnestraat 45 wordt afgebroken. Onder deze voormalige woning wordt een kelder uitgegraven, deze zal quasi de volledige zuidzijde van het projectgebied innemen en doorlopen tot tegen de bestaande kelder van Peter Benoitlaan 1. In deze kelder worden de frigo's, opslagruimte en technieken van het horecagedeelte ondergebracht. Het noordelijke deel van het plangebied, achter de woning Veurnestraat 43, zal terras en speelruimte worden. De grootste bodemingrepen vinden plaats ter hoogte van de nieuw te bouwen kelder (116,96m²), hier wordt verdiept tot ca. 3,40m onder het huidige maaiveld. Ter hoogte van het toekomstige terras en speelruimte (171,95m²) zal de bodemingreep ca. 30cm onder maaiveld bedragen. Waar zich momenteel geen kelder bevindt in de woningen Veurnestraat 43 en Peter Benoitlaan 1, zullen nieuwe nutsleidingen en een nieuwe vloerplaat worden aangelegd, dit zal een bodemingreep van ca. 40cm onder maaiveld met zich meebrengen. Hierbij moet wel de kanttekening geplaatst worden dat het nog niet zeker is of de huidige vloer in de woning Veurnestraat 43 mag opgebroken worden, aangezien dit een beschermd gebouw is.

De relevante bronnen werden teruggevonden en geraadpleegd. Het ontstaan van de stad Veurne gaat minstens terug tot de 9^{de} eeuw. Het plangebied was gelegen in de Sint-Denijsparochie, een stadswijk die zich vermoedelijk vanaf de 12^{de} eeuw ontwikkelde ten zuiden van de Colme die centraal door de stad loopt. Deze ontwikkeling vond vooral plaats langsheen de Zuidstraat, de zuidelijke uitvalsweg van de stad, en waar ook het plangebied is gelegen. Net ten zuiden van het terrein, maar mogelijk ook deels erop, lag de Zuidpoort, een onderdeel van de middeleeuwse stadsversterking. De Peter Benoitlaan gaat terug op deze middeleeuwse stadsversterking, hier bevond zich de stadsgracht, stadsmuur of *intra muros* onbebouwde ruimte, of een combinatie van deze. Deze stadsomwalling en de Zuidpoort verloor zijn belang toen begin 17^{de} eeuw de Vaubanvesting meer zuidwaarts werd aangelegd. Op de historische kaarten vanaf midden 16^{de} eeuw wordt het plangebied

steeds als bebouwd aangegeven: woning(en) langsheen de Zuidstraat met een achterliggende tuinzone, en vanaf de 18^{de} eeuw ook bebouwing langsheen de Peter Benoitlaan. Het huidige pand Veurnestraat is een beschermd monument en gaat terug tot de eerste helft van de 18^{de} eeuw. Hoe de site er uitzag voor 1550 is niet gekend. Een deel van de Zuidpoort, ten zuiden van het plangebied, werd reeds archeologisch onderzocht. Net ten westen van het terrein werden in 2005 de resten van het Cellenbroedersklooster opgegraven, maar belangrijk voor het huidige plangebied was dat er hierbij, buiten de kloostermuren, goedbewaarde restanten van laatmiddeleeuwse en latere bewoning werden opgegraven, in de zone tussen het klooster en het plangebied. Ook werden enkele sporen met een 13^{de}-eeuwse datering aangetroffen. Uit deze zaken kan besloten worden dat het terrein een hoog archeologisch potentieel heeft. De eeuwenlange bewoning zal voor een complexe stratigrafie gezorgd hebben. Op het terrein kunnen zowel middeleeuwse sporen verwacht worden daterend van de periode dat deze zone nog niet in de stad was opgenomen, als sporen die verwijzen naar de eerste bewoning uit mogelijk de 12^{de}-13^{de} eeuw, als latere (stenen) bebouwing en allerhande grondsporen die op een achtererf in stadscontext kunnen verwacht worden (afvalkuilen, beerputten, waterputten,...). Daarnaast zijn elementen die verwijzen naar de stadsomwalling (Zuidpoort, stadsmuur met onbebouwde zone *intra muros*, stadsgracht) zeker niet uit te sluiten.

Onder de huidige bebouwing zijn enkele kleine kelders aanwezig, waardoor (een deel van) het archeologisch erfgoed hier reeds verstoord is, hoewel de kanttekening kan gemaakt worden dat deze kelders op zich, en vooral die onder het pand Veurnestraat 43, mogelijk ook een archeologische waarde hebben. Deze kelders blijven echter behouden bij de nieuwbouwplannen. De overige werken kunnen echter wel een impact hebben op het archeologisch bodemarchief. Voornamelijk de aanleg van de kelder tot meer dan 3m onder maaiveld is destructief voor eventuele archeologische waarden hier aanwezig. De uitgraving voor de aanleg van de buitenruimte is minder diepgaand, niettegenstaande kunnen hierbij ook archeologische restanten worden aangesneden. Het is reeds meermaals gebleken dat in stedelijke contexten de oude archeologische niveaus soms vlak onder het huidige maaiveld liggen (eigen ervaringen bij onderzoek in bvb. Ieper, Aalst, Lier, Leuven). Ook het eventuele uitbreken en verdiepen onder de huidige vloeren kan archeologische sporen (bvb. oudere vloerniveaus, haardplaatsen) net onder deze vloeren verstoren. Op basis van de bureaustudie kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. Bovendien kent het plangebied een hoge archeologische verwachting, vooral wat betreft sporen vanaf de middeleeuwen. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren.

Gezien de aard van de site en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefputten noodzakelijk. Deze onderzoeksmethode is de beste manier om stedelijke sites met complexe stratigrafie te onderzoeken. Ook naar kosten-batenanalyses is deze onderzoeksmethode te prefereren. Het inplantingsplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden hieronder voorgesteld. Dit proefputtenonderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, na afbraak van de woning Veurnestraat 45 en van de achterbouwen.

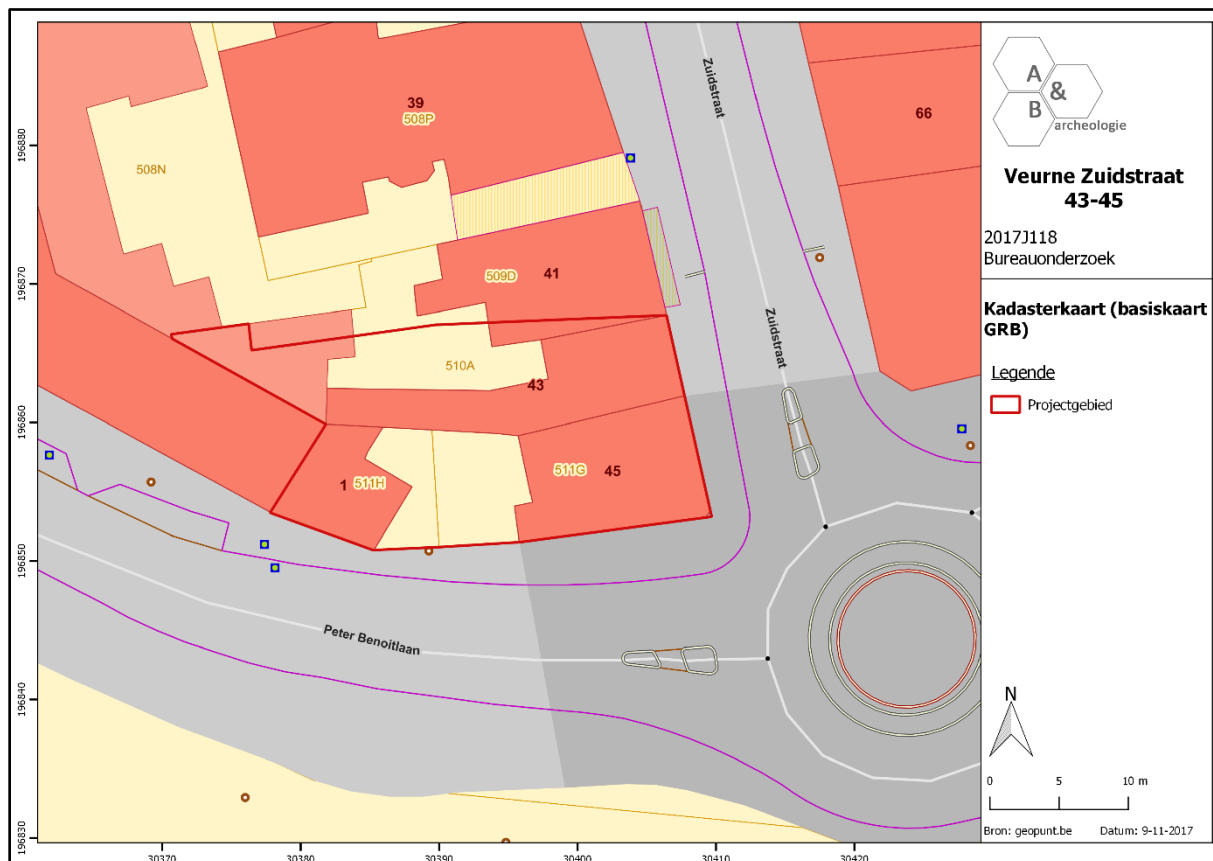
2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Veurne Zuidstraat 43-45

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 30371 en Y: 196581; X: 30410 en Y: 196868

Kadastergegevens: Veurne, afdeling 1, sectie A, percelen 510A, 511G, 511H

Het totale plangebied is 425m² groot en komt volledig in aanmerking voor vooronderzoek.



Figuur 1 Uitsnede uit het kadasterplan met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap? Hoe is de bodemopbouw?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Zijn er sporen terug te vinden die te linken zijn aan de Zuidpoort of andere elementen van de middeleeuwse stadsversterking?
- Zijn de aangetroffen sporen te koppelen aan de sporen aangetroffen bij de opgraving van het Cellenbroedersklooster?
- Weerspiegelen de aangetroffen archeologische sporen en lagen de verwachte stadsontwikkeling in de Sint-Denijsparochie, met een eerste bewoning die teruggaat tot de 12^{de}-13^{de} eeuw?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Indien een site aanwezig is, welke aanbevelingen kunnen gedaan worden voor verdere omgang met het archeologisch erfgoed? Is behoud *in situ* mogelijk? Indien niet, aan welke modaliteiten dient een verdere opgraving te voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten de meest aangewezen methode is om deze site met complexe verticale stratigrafie te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op figuur 1. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden. Dit proefputtenonderzoek kan pas van start gaan na afbraak van de woning Veurnestraat 45 en van de achterbouwen.

Om beschadiging van eventueel aanwezige archeologische sporen te voorkomen, is het van belang dat de sloop van de woning Veurnestraat 45 en van de achterbouwen beperkt blijft tot het maaiveldniveau; vloeren en verhardingen worden niet opgebroken, dit kan pas nadat het proefputtenonderzoek is uitgevoerd. Ook de huidige vloeren in de woningen Veurnestraat 43 en Peter Benoitlaan blijven onaangeroerd tot na het proefputtenonderzoek. Op die manier wordt vermeden dat archeologische sporen, die zich mogelijk vlak onder het huidige maaiveld bevinden, ongedocumenteerd worden weggegraven.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van 5 proefputten in het onderzoeksgebied.

- Werkput 1: 3 x 3m, op de hoek van de Veurnestraat en de Peter Benoitlaan, uitgraving tot op moederbodem, mogelijk sporen van vroegere bebouwing of van de Zuidpoort te verwachten;
- Werkput 2: 2 x 5m, dwars op de Peter Benoitlaan centraal tussen Zuidstraat 45 en Peter Benoitlaan 1, uitgraving tot op moederbodem, mogelijk sporen van bebouwing of van opbouw stadsversterking te verwachten;
- Werkput 3: 1,5 x 1,5m, in de woning Peter Benoitlaan 1, uitgraving tot 1m onder maaiveld (er vindt hier maar een oppervlakkige verstoring plaats), mogelijk sporen van oudere bebouwing te verwachten;
- Werkput 4: 1,5 x 1,5m, in de woning Veurnestraat 43, uitgraving tot 1m onder maaiveld (er vindt hier maar een oppervlakkige verstoring plaats), mogelijk sporen van oudere bebouwing te verwachten. Deze werkput moet niet uitgevoerd worden indien er geen toestemming wordt verkregen om de vloer van dit beschermde pand op te breken;
- Werkput 5: 3 x 3m, in de open ruimte achter woning Veurnestraat 43, uitgraving tot 1m onder maaiveld (er vindt hier maar een oppervlakkige verstoring plaats), mogelijk sporen van oudere bebouwing te verwachten.

De putten worden na het onderzoek terug gedicht. Eventuele sporen worden afgedekt met geotextiel, waarboven een pakket van 20cm dik aanvulzand wordt gelegd, zodat bij latere uitgravingen duidelijk wordt dat men het archeologische niveau nadert.

5. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 2 archeologen waarbij minstens één van de archeologen ten minste 220 werkdagen veldervaring heeft met onderzoek van sites met complexe stratigrafie in stadskern.
- Het team moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met prospectieonderzoek.
- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met kennis van (post)middeleeuws aardewerk.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.